

Rome wil evangeliserende parochies ...

Op 29 juni publiceerde de Congregatie voor de Clerus een instructie *De pastorale bekering van de parochiegemeenschap ten dienste van de missie van de Kerk om te evangeliseren*. Het document is geschreven voor de Wereldkerk. Wat te doen met immens grote parochies? Hoeveel parochies kunnen fuseren tot één nieuwe parochie? Daarbij kan deze instructie ook helpen bij de wereldwijde beweging van parochievernieuwing.

De instructie heeft een meer inhoudelijk deel (1-41 en 122-124) en een kerkjuridisch deel (42-121 – zie schema onderaan). Wij richten ons hier op enkele punten uit het inhoudelijke gedeelte.

Parochievernieuwing

Deze beweging is ook aan ons land niet voorbij gegaan, getuige de populariteit van boeken zoals *Rebuilt* en *Divine Renovation (Als God Renoveert)*, de meer dan 1000 aanmeldingen voor het geplande congres Missionaire Parochie in Oudenbosch en het aantal belangstellenden voor online trainingen over parochievernieuwing. De wil om in beweging te komen is er. De instructie geeft aan waar het om gaat: “De parochie is een gemeenschap bijeengebracht door de heilige Geest om het Woord Gods te verkondigen en nieuwe kinderen van God voort te brengen door de Doop. Bijeengebracht viert de parochie de gedachtenis van Lijden, Dood en Verrijzenis van de Heer, geeft getuigenis van het geloof in de caritas, leeft in een voortdurende staat van missie, en draagt er zorg voor dat niemand wordt buitengesloten van de reddende, leven gevende boodschap.” (29)

Ondenkbare toch gebeurd

De instructie stelt heel scherp dat het “ondenkbaar is dat de verkondiging van het Evangelie tot de uiteinden van de aarde onvolledig blijft, afneemt of, erger nog, verdwijnt.”(5) Dit ‘ondenkbare’ is helaas in veel Nederlandse parochies wél gebeurd. De Kerk in Nederland krimpt. Hoeveel katholieken in ons land hebben een persoonlijke relatie met de Heer? Parochianen die wel naar de kerk gaan spreken nauwelijks over hun geloof met mensen die Jezus niet kennen. Evangelisatie wordt niet beschouwd als een essentieel onderdeel van de parochie.

Beslissing

De instructie spoort ons aan om het tij te keren. “Om de reis van het Woord voort te zetten, moet de parochie een vastberaden missionaire beslissing nemen 'die in staat is om alles om te vormen zodat de gewoonten, manieren van doen, plannen en schema's, woordgebruik en kerkelijke structuren kanalen worden die meer de evangelisatie van de huidige wereld dienen dan haar zelfbehoud.’” (5) Hier ligt een belangrijke uitdaging voor de Nederlandse parochies. We spreken vaak over vitalisering, dat wil zeggen meer tot leven brengen. Het is inderdaad een kwestie van ‘leven of dood’. Wanneer een parochie niet evangeliseert kan die “verkalken, een fossiel” worden, zo citeert de instructie de huidige paus Franciscus. (17)

Gelovigen vormen die evangeliseren

“Sinds haar ontstaan wordt de parochie gezien als een antwoord op een overeenkomstige pastorale uitdaging, om het Evangelie bij de mensen te brengen door de verkondiging van het geloof en de viering van de sacramenten.” (7) Het is belangrijk op te merken dat het hier niet alleen gaat over de verkondiging tijdens de Eucharistieviering. Het document citeert het Tweede Vaticaans Concilie en de laatste vijf pausen: “evangelisatie moet de hoeksteen van alle pastorale actie zijn.” (12) De instructie zoekt een “parochie die haar leden aanmoedigt en vormt tot gelovigen die evangeliseren.” (12) De parochie is er niet alleen voor haar parochianen, maar voor alle mensen die wonen op haar grondgebied. Organisaties zoals het Platform voor RK Evangelisatie en Bewust Katholiek ondersteunen parochies bij deze taak om parochianen te vormen in het geven van hun getuigenis.

Gewetensonderzoek

Deze instructie, die juist verschijnt in de tijd van het corona-virus en de effecten daarvan op het kerkelijk leven, vraagt om reflectie. Wat doet mijn parochie om mensen te vormen tot gelovigen die evangeliseren? Of is bij ons de evangelisatie uitbesteed aan een kleine groep vrijwilligers? Botsen zij op tegen de heersende structuren (van werkgroepen, besturen, financiële middelen...) binnen de parochie als zij het Evangelie willen verkondigen aan mensen van buiten de Kerk? Is men bereid hiervoor het 'zoals het altijd gaat' te veranderen? Hoeveel procent van het parochie-budget gaat naar evangelisatie? En welke (tijds-)inbreng heeft het pastoraal team? Sterker nog, is elk pastoraal teamlid, elk bestuurslid, elke werkgroep, elk koor, etc. bewust dat zij prioriteit moeten geven aan de evangelisatie? En handelen zij daar ook naar?

Parochie hervormen

De Kerk is vanaf haar begin missionair geweest: een instrument van evangelisatie. Het gaat er volgens de Congregatie voor de Clerus niet om dat er naast alle activiteiten van de parochie ook missionaire activiteiten moeten zijn, maar dat elke activiteit van de parochie missionair moet zijn. De parochiestructuur an sich blijft, zegt de instructie, maar structuren binnen de parochie dienen zo omgevormd te worden dat ze de evangelisatie bevorderen. Dit is precies waar de boeken *Rebuilt* en *Divine Renovation* over gaan. Ze geven richting hoe dit in praktijk gebracht kan worden. Geheel in lijn met de auteurs White & Corcoran (*Rebuilt*) en father Mallon (*Divine Renovation*) zegt de instructie dat de parochie er is om parochianen tot leerlingen van Jezus te maken die op hun beurt anderen tot leerling van Jezus kunnen maken. (11)

Maar hoe kan die vernieuwing dan tot stand komen? Het document noemt drie belangrijke aspecten.

1 Initiatie-sacramenten

Vertrouwd is de voorbereiding op de initiatiesacramenten, Doopsel, Communie en Vormsel. Maar is die voorbereiding gericht op "een nieuw leven dat voortkomt uit een levende liefdesband met de Heer"? (23) Dit is een weg en een proces die permanent zijn en dus "meer dan de zondagsmis en enkele evenementen." *Divine Renovation* heeft uitgewerkt hoe je ouders uitdaagt de geloofsvorming van hun kinderen serieuzer te nemen. *Rebuilt* helpt om dit initiatieproces levensveranderend te laten zijn. Ook Alpha is een uitstekend begin voor volwassenen die zich willen laten dopen en/of gevormd willen worden.

2 Gemeenschap - communio

De tweede stap is dat "er - tegen de trend van individualisering, uitsluiting en onverschilligheid in - een herontdekking komt van broederschap." (24) Deze verbondenheid gaat verder dan het samen zijn en samen dingen doen. "Ze stimuleert een cultuur van ontmoeting, dialoog, solidariteit en openheid naar anderen." (24) In een parochie gaat het om verbondenheid in Christus, die de onderlinge verbondenheid (communio) verstevigt. Ontwrichtende praktijken zoals roddel, koninkrijkjes, jaloezie en dergelijke, passen hier niet bij en zouden echt bestreden dienen te worden.

3 Kunst van het begeleiden

De derde stap is met elkaar onderweg blijven, om te groeien in het geloof. Een nabijheid en wederzijdse steun, het ondersteunen van de zwakkeren, vraagt om de kunst van het begeleiden. (26) Natuurlijk betekent dit ook dat men in de parochie persoonlijke begeleiding mag verwachten op de weg om Jezus te leren kennen en een ervaring op te doen van de heilige Geest. *Alpha* is een eerste stap hierbij, en methoden als *Catholicism* of *CaFE* zetten deze weg voort.

De Eucharistie en de onderscheiding om niets te forceren ...

De bron is Christus en de weg die van onderscheiding.

“De viering van het eucharistisch mysterie is de ‘bron en hoogtepunt van heel het christelijk leven’ en daarom het wezenlijke moment om de parochiegemeenschap op te bouwen. Hier wordt de Kerk zich bewust van de betekenis van haar naam (ekklesia): het volk van God dat samenkomt om te loven, te smeken, de voorbede uit te spreken en te danken. In de viering van de Eucharistie verwelkomt de christengemeenschap de levende aanwezigheid van de gekruisigde en verrezen Heer en ontvangt de verkondiging van het hele verlossingsmysterie.” (22)

Zowel *Divine Renovation* als *Rebuilt* geven aan, dat het een weg van enkele jaren is om de omslag te maken naar een evangeliserende parochie. In de instructie staan woorden als “noodzakelijke onderscheiding”, “afwegen van de tijd en fasen”, “correctie”, “uitproberen” en “flexibiliteit” die nodig zijn om een echte hervorming te bereiken. Dit is echter geen oproep om het maar zo langzaam mogelijk te doen. Er wordt ook gewaarschuwd voor “besluiteloosheid”. “Elk plan moet in de concrete ervaring van de gemeenschap gesitueerd worden en daar geïnitieerd worden zonder schade te veroorzaken, met een noodzakelijke fase van consultatie en van voortgaande implementatie en toetsing.” (36) Onderscheiding betekent hier ook dat de schade die de parochie nu veroorzaakt door niet missionair te zijn in de afweging meegenomen moet worden. Denk hierbij aan het aantal kerkverlaters en het aantal vormelingen dat na hun vormsel niet terug komt in de kerk. Daarbij hebben we geen idee hoeveel mensen voor Christus hadden gekozen als we tien, twintig jaar eerder de keuze voor een missionaire parochie hadden gemaakt.

Voor deze onderscheiding is de leiding van de heilige Geest onmisbaar. Regelmatig (11 keer!) wordt naar de heilige Geest verwezen, die “het kloppende hart in het leven van de Kerk” genoemd wordt (15).

De rol van de pastoor en van allen

De Congregatie voor de Clerus wendt zich direct tot de pastoors: “De omvorming van structuren, die de Kerk moet ondernemen, vereist een belangrijke mentaliteitsverandering en een innerlijke vernieuwing, vooral onder degenen die belast zijn met de verantwoordelijkheid van pastoraal leiderschap. Om trouw te blijven aan het mandaat van Christus, moeten priesters, vooral parochiepriesters die ‘op een heel bijzondere manier medewerkers van de bisschop zijn’, resoluut de noodzaak inzien van een missionaire hervorming van de pastorale actie.” (35)

Parochievernieuwing kan dus niet zonder de inzet van de pastoor en de andere priesters. Ook van hen wordt een ommekeer, wellicht een ‘bekering’, gevraagd. Maar “alle priesters, diakens, religieuzen/godgewijden en leken, ieder volgens hun eigen charisma en bijbehorende verantwoordelijkheid” zullen hun steentje bijdragen aan de missie van de parochie: evangelisatie. (41)

De instructie lezen

Dit zijn enkele invalshoeken uit deze waardevolle instructie. Waar *Divine Renovation* en/of *Rebuilt* gelezen wordt of men op andere wijze met parochievernieuwing en evangelisatie bezig is, is het meer dan de moeite waard ook deze instructie te lezen, vooral de gedeelten die inhoudelijk over parochievernieuwing spreken (1-41 en 122-124). We hopen dat een officiële Nederlandse vertaling spoedig beschikbaar is.

Slot van de instructie: aansporing tot gebed

“Paus Franciscus nodigt ons uit Maria aan te roepen, ‘de Moeder van de Evangelisatie’, opdat ‘de Moeder-maagd ons moge helpen om ons eigen ‘ja’ te spreken, bewust van de urgente nood om het Evangelie van Jezus te laten weerklinken in onze tijd. Moge Zij voor ons een hernieuwde ijver verkrijgen om aan iedereen het Evangelie van het leven dat de dood overwint te brengen. Moge Zij voor ons ten beste spreken om een heilige durf te verkrijgen die nodig is om nieuwe wegen te ontdekken om de gave van de redding aan iedere man en vrouw te brengen.” (124)

Frank Jansons, relatiemanager Alpha Katholiek bij Alpha Nederland te Driebergen. 06-33735112
frank@alphanederland.org

Jeroen Smith pr. & Helen Opstal, coördinatoren Katholiek Alpha Centrum te Leiden. 071-5130700
info@rk-alphacentrum.nl

Opbouw van de instructie

Inleiding	1-2
--	
[inhoudelijk gedeelte]	
I Pastorale ommekeer	3-5
II Parochie in de huidige context	6-10
III Huidige betekenis van de parochie	11-15
IV Evangelisatie is het hart van de vernieuwing	16-26
V "Een gemeenschap van gemeenschappen": evangeliserend, open voor allen vooral voor de armen	27-33
VI Ommekeer van personen en structuren	34-41
--	
[juridisch gedeelte]	
VII Parochies en het bisdom	42-61
VIII Pastorale zorg	62-93
IX Taken en de juiste namen	94-100
X Gedeelde verantwoordelijkheid	101-117
XI Financiële gaven en stipendia	118-121
--	
Slot	122-124

Zie http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cclergy/index.htm
voor de tekst in Italiaans, Engels, Frans, Duits, Pools, Spaans en Portugees.